

บทบาทของสภากาแฟกับการเมืองไทยในมิติชุมชน กรณีศึกษาอำเภอบ้านนาเดิม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
The Role of Coffeehouse Councils in Thai Politics at the Community
Level: A Case Study of Ban Na Doem District, Surat Thani Province

ปฏิพัทธ์ เพชรศรี¹
Patiphat Phetsri¹

Received: 23 September 2024; Revised: 15 May 2025; Accepted: 19 May 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทของ “สภากาแฟ” ในฐานะพื้นที่ของการเมืองภาคประชาชนผ่านกรณีศึกษาอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้กรอบแนวคิดเวทีสาธารณะของ Jürgen Habermas “ทุนทางสังคม” ของ Robert Putnam และแนวคิดการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ เพื่อวิเคราะห์ว่าสภากาแฟ ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของชาวบ้าน กลับมีความสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางสังคมและการเมืองในลักษณะที่ไม่ขึ้นกับโครงสร้างทางการ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสภากาแฟทำหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะในระดับชุมชนที่เอื้อต่อการสื่อสาร การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายสาธารณะ และการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อแสดงออกทางการเมือง แม้จะไม่มีสถานะหรือโครงสร้างทางการอย่างชัดเจน แต่สภากาแฟสามารถสะท้อนเจตจำนงของชุมชน และเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: สภากาแฟ; การเมืองภาคประชาชน; เวทีสาธารณะ; การมีส่วนร่วม; ประชาธิปไตยท้องถิ่น

Abstract

This article explores the role of the “coffee council” (sapha kafe) as a space for grassroots politics through a case study of Ban Na Doem District, Surat Thani Province. The study employs the conceptual frameworks of Jürgen Habermas’s “public sphere,” Robert Putnam’s “social capital,” and the notion of “informal participation” to analyze how this daily gathering, embedded in local routine,

¹ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; Office of Arts and Culture Suratthani Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Kanpatiphat0702@gmail.com

serves as a platform for community members to engage in social and political discourse outside formal institutional structures. Findings reveal that the coffee council functions as a localized public sphere that fosters communication, critique of public policies, and collective political expression. Although lacking formal recognition or structure, the coffee council reflects the collective will of the community and serves as a vital mechanism in promoting participatory democracy at the local level.

Keywords: Coffee Council; Grassroots Politics; Public Sphere; Participation; Local Democracy

บทนำ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะที่แตกต่างจากประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในบริบทของสังคมตะวันตก เพราะการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ เช่น “สภากาแฟ” ไม่ได้เน้นการถกเถียงหรือโต้แย้งด้วยเหตุผลเพื่อตกลงฉันทามติ แต่กลับเป็นการ “ปรับทุกข์ เล่าสุข และแสวงหาทางออกร่วมกัน” ของกลุ่มชนชั้นนำในท้องถิ่น พื้นที่สาธารณะนี้มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และไม่มีเป้าหมายเพื่อการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง แต่ผลจากการพูดคุยเหล่านั้นกลับกลายเป็นข้อผูกมัดทางการเมืองที่เป็นทางการ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตาม (ชัยณรงค์ เครือนวน, 2556) สภากาแฟ หรือการพบปะสนทนาตามร้านน้ำชา เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนไทยที่มีบทบาทสำคัญในมิติทางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น การรวมตัวกันเพื่อดื่มกาแฟหรือชาเป็นโอกาสที่ผู้คนในชุมชนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ รวมถึงการเมือง การศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของสภากาแฟในมิติชุมชนไทย โดยเฉพาะในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะช่วยให้เห็นภาพรวมของการเมืองระดับท้องถิ่นได้ชัดเจนขึ้น ในช่วงเวลาที่พื้นที่สาธารณะดั้งเดิม เช่น วัด มัสยิด สนามหน้าเมือง รวมถึงประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เริ่มลดบทบาทลง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ร้านน้ำชาได้กลายมาเป็นพื้นที่ใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นจากความต้องการในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคม สืบเนื่องจากการที่ระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพากันในท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไป ร้านน้ำชาไม่ได้เป็นเพียงสถานที่สำหรับดื่มชา แต่ยังเป็น “สภากาแฟ” แห่งการพบปะพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม สมาชิกในร้านน้ำชาสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ การสนทนาที่เกิดขึ้นในร้านน้ำชามีลักษณะที่เป็นกันเองและเป็นธรรมชาติ ทำให้ร้านน้ำชาเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม

นอกจากนี้ การสื่อสารยังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับประชาชน การที่ผู้นำสามารถสื่อสารกับประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและเข้าถึงได้ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความนิยม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเรื่องส่วนตัว การทำงานเพื่อส่วนรวม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน (สิงห์ สิงห์ขจร, 2560) ในระดับการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ผู้นำท้องถิ่นที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการบริหารพื้นที่ โดยอาศัยกฎหมายที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา มีความเป็นอิสระในการบริหารภายใต้กรอบกฎหมาย ซึ่งการสื่อสารกับประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาบทบาทของ “สภากาแพ” หรือการรวมตัวพูดคุยในร้านน้ำชาในมิติทางสังคมและการเมืองระดับชุมชน โดยเฉพาะในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อทำความเข้าใจว่าการสนทนาแบบไม่เป็นทางการในพื้นที่ดังกล่าวมีส่วนสำคัญอย่างไรในการสะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และสร้างฉันทามติทางการเมืองในระดับท้องถิ่น รวมถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย ผ่านการสื่อสารที่เป็นกันเองและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สาธารณะและวิถีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบัน

เนื้อเรื่อง

ในโลกของการเมืองระดับท้องถิ่น พื้นที่เล็ก ๆ อย่าง “สภากาแพ” ซึ่งอาจดูเป็นเพียงที่พูดคุยสังสรรค์ของชาวบ้านในยามเช้า กลับมีบทบาทอย่างลึกซึ้งในฐานะเวทีที่ผู้คนร่วมกันถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสื่อสารปัญหาสาธารณะอย่างเป็นกันเองและไม่เป็นทางการ บทความนี้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของสภากาแพกับการเมืองไทยในมิติชุมชน โดยมุ่งวิเคราะห์ผ่านกรณีศึกษาอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สภากาแพไม่เพียงเป็นสถานที่พบปะ แต่ยังเป็นพลวัตของประชาธิปไตยระดับฐานราก โดยมีประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนนำเสนอต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

การศึกษารูปแบบของ “สภากาแพ” ในฐานะพื้นที่ของการเมืองภาคประชาชน สามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ แนวคิด “เวทีสาธารณะ” (Public Sphere) ของ Jürgen Habermas, แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ของ Robert Putnam และแนวคิดการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Participation) โดยกรอบแนวคิดเหล่านี้ช่วยอธิบายบทบาทของสภากาแพในฐานะเวทีของการสื่อสาร สร้างความร่วมมือ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับฐานราก ดังนี้

1.1 เวทีสาธารณะ (Public Sphere) ของ Jürgen Habermas

Habermas (1989) เสนอแนวคิดเรื่อง “เวทีสาธารณะ” (public sphere) ว่าเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะอย่างเสรี มีเหตุผล และเป็นอิสระจากอำนาจรัฐหรือผลประโยชน์ของตลาด โดยเวทีสาธารณะนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นประชาธิปไตยผ่านการวิจารณ์และตั้งคำถามต่ออำนาจ (Benson, R. 2009) ในบริบทของชุมชนท้องถิ่น “สภากาแฟ” ทำหน้าที่คล้ายเวทีสาธารณะ ซึ่งแม้จะไม่มีโครงสร้างหรือพิธีการทางการเมืองที่เป็นทางการ แต่กลับเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถพูดคุย ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาท้องถิ่น วิจารณ์นโยบายรัฐ หรือสะท้อนความต้องการของชุมชนได้อย่างเสรี สภากาแฟจึงทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ของเหตุผลสาธารณะ” (a space for public reasoning) ที่ช่วยให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของสังคม

1.2 ทุนทางสังคม (Social Capital) ของ Robert Putnam

สมศักดิ์ สงวนดี (2564) อธิบายว่า “ทุนทางสังคม” หมายถึงความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และเครือข่ายของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เอื้อต่อความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางสังคมและการเมือง การพบปะในชีวิตประจำวัน เช่น การพูดคุยที่สภากาแฟ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทุนทางสังคมโดยตรง เพราะเป็นโอกาสให้เกิดการสร้าง ความไว้วางใจ ระหว่างกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และสร้างเครือข่ายของผู้คนในชุมชนในกรณีของสภากาแฟ (ชนาธิป ศรีโท และคณะ, 2563) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการนั่งพูดคุยในลักษณะไม่เป็นทางการนี้ นำไปสู่การสร้าง “พลังพลเมือง” (civic engagement) ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่น และอาจกลายเป็นฐานรากของการรวมกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวหรือเรียกร้องต่อรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

1.3 การมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Participation)

Hart, D. K. (1972) การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่ไม่ผ่านกลไกของรัฐหรือไม่ต้องอาศัยตำแหน่งทางการ เช่น การสนทนาในสภากาแฟ การวิจารณ์นโยบายในกลุ่มเพื่อน หรือการรวมตัวเล็ก ๆ เพื่อรณรงค์ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เป็นตัวอย่างของการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (informal participation) ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการลงคะแนนเสียงหรือเข้าร่วมประชุมสภา แนวคิดนี้สะท้อนว่า “การเมือง” ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในสภาหรือองค์กรทางการ แต่ยังรวมถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวัน (everyday politics) หรือที่บางนักวิชาการเรียกว่า “การเมืองแบบภาคสนาม” (field politics) ที่ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของสังคมผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการเหล่านี้ การมีส่วนร่วมเช่นนี้มักมีความยืดหยุ่นสูง และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วและสร้างสรรค์

จากผู้เขียนหยาบกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ “สภากาแฟ” สามารถวิเคราะห์ได้ผ่านสามกรอบแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดเวทีสาธารณะ (Public Sphere) ของ Jürgen Habermas ซึ่งมองว่าสภากาแฟเป็นพื้นที่ที่เปิดที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และ

สร้างฉันทามติร่วมกันในชุมชน (Habermas, 1989), แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ของ Robert Putnam ที่ชี้ให้เห็นว่าการพบปะกันในชีวิตประจำวันเช่นนี้สร้างความไว้วางใจและเครือข่ายความสัมพันธ์ซึ่งเอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและพลังพลเมืองในระดับฐานราก (สมศักดิ์ สงวนดี, 2564) และแนวคิดการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Participation) ซึ่งอธิบายว่าสภากาแฟเป็นตัวอย่างของการเมืองภาคสนามที่ประชาชนสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจทางสังคมผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการและยืดหยุ่น (Hart, D. K., 1972) ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าสภากาแฟมีความสำคัญในฐานะพื้นที่ทางสังคมที่เกื้อหนุนประชาธิปไตยจากรากฐานของชุมชน

2. บริบททางสังคมและการเมืองของสภากาแฟในชุมชนอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สภากาแฟในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น สภากาแฟทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่ผู้คนในชุมชนสามารถรวมตัวเพื่อสนทนา ถกเถียง และแลกเปลี่ยนข้อมูลในประเด็นทางสังคมและการเมือง ไม่ว่าจะเป็นประเด็นในระดับท้องถิ่นหรือนโยบายระดับประเทศ (ชัยณรงค์ เครือนวน, 2557) การพูดคุยเหล่านี้แม้จะเกิดขึ้นในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่ก็มีผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของผู้เข้าร่วม ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสภากาแฟไม่เพียงแต่เป็นการส่งต่อข้อมูล แต่ยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอีกด้วย

สำหรับในกรณีของอำเภอบ้านนาเดิม สภากาแฟเป็นเวทีสำคัญที่ชาวบ้านใช้ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองท้องถิ่น อาทิ การเลือกตั้งระดับเทศบาล หรือการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ สภากาแฟยังเป็นช่องทางสำหรับการส่งผ่านข้อมูลที่มักกระจายออกไปในรูปแบบเครือข่ายสังคม ข้อมูลเหล่านี้บางครั้งได้รับความเชื่อถือมากกว่าข้อมูลจากสื่อกระแสหลัก ทำให้สภากาแฟกลายเป็นแหล่งกระจายและสร้างความเข้าใจทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะในชุมชนชนบทซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี และมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการเมืองท้องถิ่น แม้ว่าสภากาแฟจะไม่มีโครงสร้างการเมืองอย่างเป็นทางการก็ตาม การพูดคุยแลกเปลี่ยนในสภากาแฟจึงกลายเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วมกันและการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของชุมชน (วลัยพร ชินศรี, 2568) สำหรับกลุ่มผู้นำในชุมชนของอำเภอบ้านนาเดิม บทบาทของสภากาแฟนั้นชัดเจนในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่ผู้นำสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชาวบ้าน ทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนทางการเมือง ผู้นำชุมชนมักเข้าร่วมวงสนทนาในสภากาแฟเพื่อสร้างความเข้าใจและเสริมสร้างการสนับสนุนในประเด็นต่าง ๆ ของชุมชน การที่สภากาแฟเป็นพื้นที่เปิดให้ผู้คนเข้าถึงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จึงทำให้เกิดการรวมรวมความคิดเห็นและส่งเสริมความร่วมมือทางการเมืองในชุมชน ฉะนั้นสภากาแฟ หมายถึงสถานที่ที่ผู้คนมารวมตัวกันเพื่อตีพิมพ์หรือนำข่าวในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ นอกจากเป็นสถานที่เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ สภากาแฟยังเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็น โดยเฉพาะประเด็นทาง

การเมืองในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย ในบางพื้นที่ของประเทศไทย สภาภาคพื้นมักเป็นที่รู้จักกันในฐานะ “สภาประชาชน” ที่ทุกคนสามารถเข้ามาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยไม่มี การแบ่งแยกสถานะทางสังคม

กาแฟไม่เพียงเป็นเครื่องดื่ม แต่ยังเป็นสื่อกลางในการสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สอดแทรกไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมร้านกาแฟที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ สร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุยเรื่องราวของสังคม รวมถึงการเมืองและวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้กาแฟเป็นสื่อกลางนี้จึงเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ยังคงยึดโยงอยู่กับรากเหง้าของวัฒนธรรม แต่ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาไปพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย (สุทธาภรณ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2558) ในชุมชนบ้านนาเดิม สภาภาคพื้นมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิกของชุมชนเข้าด้วยกัน โดยเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งในระดับส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งรวมถึงข่าวการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน การสนทนาที่เกิดขึ้นในสภาภาคพื้นมีความเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นได้ สภาภาคพื้นในอำเภอบ้านนาเดิมเป็นพื้นที่ที่ผู้คนจากหลากหลายกลุ่มอายุและอาชีพมารวมตัวกัน ทำให้เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการทำความเข้าใจความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน ผู้แทนชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นมักใช้โอกาสนี้ในการฟังเสียงจากประชาชน รับฟังข้อเสนอแนะและปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนานโยบายและการตัดสินใจทางการเมือง

ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบททางสังคมและการเมืองของ “สภาภาคพื้น” ในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. สภาภาคพื้น: พื้นที่สาธารณะในบริบทท้องถิ่น สภาภาคพื้นในอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ใช่เพียงสถานที่พักผ่อนหรือพบปะทางสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็น “พื้นที่สาธารณะไม่เป็นทางการ” (informal public space) ที่มีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านสังคม การเมือง และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การเมืองไทยเผชิญความไม่ไว้วางใจในสถาบันทางการเมืองหลัก พื้นที่เช่นนี้จึงกลายเป็นเวทีให้ประชาชนได้แสดงออกแลกเปลี่ยนข้อมูล และตรวจสอบอำนาจโดยไม่ต้องพึ่งพาช่องทางอย่างเป็นทางการเพียงอย่างเดียว ผู้คนในพื้นที่ใช้สภาภาคพื้นเพื่อสนทนาเรื่องการเลือกตั้ง การบริหารงานของเทศบาล การพัฒนาท้องถิ่น และนโยบายรัฐ ทั้งในเชิงวิพากษ์และให้การสนับสนุน สภาภาคพื้นจึงกลายเป็นกลไกเชิงสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองของประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

2. สภาภาคพื้นในฐานะกลไกทางการเมืองแบบชาวบ้าน แม้สภาภาคพื้นจะไม่มีสถานะในโครงสร้างการเมืองอย่างเป็นทางการ แต่กลับมีบทบาทเหมือน “สภาประชาชนท้องถิ่น” ที่เปิดกว้างให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม ความเป็นกันเองและไม่เป็นทางการของวงสนทนา ทำให้ประชาชนกล้าแสดงออกมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้าถึงเสียงของประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ สภาภาคพื้นยังกลายเป็นเวทีของนักการเมือง

ท้องถิ่นในการสร้างความนิยม พบปะประชาชน และสร้างความเข้าใจในนโยบาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสภาภาพเป็นกลไกเชิงวัฒนธรรมการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ที่มีบทบาทส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับฐานราก

3. บทบาทเชิงสื่อสาร: การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ สภาภาพทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกระจายข่าวสารและความคิดเห็นในระดับชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่การเข้าถึงข้อมูลจากสื่อกระแสหลักยังมีข้อจำกัด การพูดคุยในสภาภาพจึงไม่ใช่แค่การส่งต่อข่าว แต่ยังเป็นกระบวนการคัดกรอง ตรวจสอบ และวิจารณ์ข้อมูลอย่างมีบริบท ทำให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้และเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลต่อการตัดสินใจที่มีเหตุผลและรอบคอบยิ่งขึ้น อีกทั้ง สภาภาพยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยผู้นำท้องถิ่นสามารถรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากชุมชนได้โดยตรง นำไปสู่การวางแผนหรือนำนโยบายไปปรับใช้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

4. วัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านสภาภาพ สภาภาพในบ้านนาเดิมเป็นภาพสะท้อนของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไทยในระดับชุมชน ซึ่งเน้นการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและเครือข่ายสังคมแบบใกล้ชิด การรับรู้ข้อมูลผ่านคำบอกเล่า และการสร้างฉันทามติร่วมกันในลักษณะ “การเมืองแบบพูดคุย” มากกว่าการเมืองแบบระบบตัวแทนตามแนวตะวันตก อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี บทบาทของสภาภาพก็สะท้อนถึงความพยายามของประชาชนในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการพูดคุย และยืนยันสิทธิในการมีส่วนร่วม แม้ในบริบทที่โครงสร้างประชาธิปไตยของประเทศยังมีข้อจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงพลังของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตของตนเอง

สรุป

สภาภาพในฐานะเวทีทางการเมืองภาคประชาชนระดับท้องถิ่น โดยอธิบายผ่าน 3 กรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดเวทีสาธารณะของ Jürgen Habermas ที่มองว่าสภาภาพเป็นพื้นที่เปิดให้ประชาชนได้อภิปรายประเด็นสาธารณะอย่างเสรี แนวคิดทุนทางสังคมของ Robert Putnam ซึ่งชี้ว่าสภาภาพส่งเสริมความไว้วางใจและความร่วมมือในชุมชน และแนวคิดการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Participation) ที่แสดงให้เห็นว่าสภาภาพเป็นเวทีการเมืองในชีวิตประจำวัน ที่ประชาชนมีบทบาทผ่านการสนทนา วิพากษ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างยืดหยุ่น ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าสภาภาพคือกลไกหนึ่งของประชาธิปไตยรากหญ้าที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในชุมชน ดังอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงให้เห็นว่าสภาภาพในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลทางการเมืองของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการเมืองท้องถิ่น โครงการพัฒนาท้องถิ่น และนโยบายของรัฐ แม้จะไม่ใช่เวทีทางการเมืองอย่างเป็นทางการ แต่การพูดคุยในสภาภาพส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของผู้คน ทั้งยังเป็นช่องทางให้ผู้นำชุมชนเข้าถึงและสื่อสารกับประชาชนโดยตรง ซึ่งช่วยเสริมสร้าง

ความเข้าใจร่วมกันและการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่องในระดับท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบหลักของบทบาทของสภากาแฟกับการเมืองไทยในมิติชุมชน กรณีศึกษา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี CCLPCI Model สามารถวิเคราะห์ได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

ภาพ 1 บทบาทของสภากาแฟกับการเมืองไทยในมิติชุมชน
กรณีศึกษา: อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี CCLPCI Model

จากองค์ประกอบของ บทบาทของสภากาแฟกับการเมืองไทยในมิติชุมชน กรณีศึกษา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี CCLPCI Model สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. **สภากาแฟ (Coffeehouse Council)** หมายถึง สถานที่สำหรับพบปะ สนทนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนและผู้นำชุมชน และศูนย์กลางในการกระจายข่าวสารและข้อมูลในชุมชน

2. **ประชาชน (Community Members)** หมายถึง กลุ่มคนในชุมชนที่เข้าร่วมสภากาแฟเพื่อพูดคุยและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ และเป็นผู้รับข้อมูลจากสภากาแฟและมีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ การตรวจสอบ และการตัดสินใจทางการเมือง

3. **ผู้นำท้องถิ่น (Local Leaders)** หมายถึง ผู้แทนหรือผู้นำที่มาใช้พื้นที่สภาภาพเพื่อสื่อสารกับประชาชน และสร้างความนิยมโดยการให้ข้อมูลชี้แจงนโยบาย หรือฟังความคิดเห็นจากประชาชน

4. **ประเด็นทางการเมือง (Political Issues)** หมายถึง ประเด็นการเลือกตั้ง การบริหารงาน หรือการออกนโยบายที่ถูกหยิบยกมาพูดคุยในสภาภาพ และเป็นหัวข้อที่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชนและการดำเนินงานของผู้นำ

5. **การสื่อสาร (Communication)** หมายถึง การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการและเปิดกว้าง ซึ่งประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ และส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างประชาชนและผู้นำ

6. **ผลกระทบ (Impact)** หมายถึง การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นการเมือง และการเลือกตั้งที่มีข้อมูลรอบด้านมากขึ้น รวมถึงการตรวจสอบและประเมินผู้นำผ่านการวิพากษ์วิจารณ์ในสภาภาพ และการสร้างความนิยมของผู้นำท้องถิ่นผ่านการสื่อสารและการแสดงบทบาทในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป ศรีโท, พระไพโรจน์ อดุล (สมหมาย) และประพันธ์ สหพัฒนา. (2563). ทูทางสังคมและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 5(1), 66–80.
- ชัยณรงค์ เครือนวน. (2556). ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในชุมชนท้องถิ่นไทย: ประสบการณ์จากภาคสนาม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2(2), 79.
- ยุทธพร อิศรชัย. (2549). บทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของสภาท้องถิ่นในการปกครองท้องถิ่น. สถาบันพระปกเกล้า. 13-14.
- วลัยพร ชินศรี. (2568). แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง บนฐานเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 18(1), 45–64.
- วารุณี สิลเลิศพันธ์. (2560). การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้. (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การเมือง)). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ สงวนดี. (2564). ทูทางสังคมกับการพัฒนาชุมชน. วารสารวิชาการแห่งอนาคต, 1(1), 1–8.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2560). การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. (ดุชนิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุทธาภรณ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2558). กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ปะทะกับกระแสโลกาภิวัตน์ผ่านพื้นที่ของกาแพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสื่อสารมวลชนมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุพัฒพงศ์ แยมอิม. (2566). เดินกาแฟ: กลยุทธ์การรณรงค์การเลือกตั้งของผู้นำทางการเมืองพื้นที่ภาคใต้. การประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 17, 286-292.
- Benson, R. (2009). Shaping the public sphere: Habermas and beyond. *The American Sociologist*, 40(3), 175-197.
- Hart, D. K. (1972). Theories of government related to decentralization and citizen participation. *Public Administration Review*, 32, 603-621.